

Pojem pracovník na účely úpravy voľného pohybu pracovníkov Európskej únie¹

The Concept of Worker for the Purpose of Regulating the Free Movement of the European Union Workers

Viktor Križan

Abstract: *Work can be performed in employment relationship by employees/workers as well as in civil or commercial relationship by a self-employed person providing services and thus it is necessary to distinguish the performance of work by workers from the provision of services. The aim of the paper is to identify the characteristics of a worker for the purpose of exercising freedom of movement for workers in the decision-making of the Court of Justice of the European Union. The author concludes that, as far as genuine and effective activity is concerned, the activity carried out by a worker is characterised by a relationship of subordination and payment of remuneration.*

Key Words: *Labour Law; Treaty on the Functioning of the European Union; Worker; Free Movement; Court of Justice of the European Union; Levin; Unger; Bosman; Lawrie-Blum; Haralambidis; Petersen; Saint Prix; the European Union.*

Abstrakt: *Práca môže byť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu zamestnancom/pracovníkom, ako aj v občianskoprávnom alebo obchodnoprávnom vzťahu samostatne zárobkovo činnou osobou poskytujúcou služby, a tak je potrebné odlišovať výkon práce pracovníkom od poskytovania služieb. Cieľom príspevku je identifikovať znaky charakterizujúce pracovníka na účely uplatňovania slobody voľného pohybu pracovníkov v rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie. Autor prichádza k záveru, že pokiaľ ide o skutočnú a efektívnu činnosť, činnosť vykonávaná pracovníkom je charakterizovaná cez vzťah podriadenosti a vyplácania odmeny.*

¹ Vedecký príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia výskumného projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-18-0443 s názvom „Prieniky pracovného práva do iných odvetví súkromného práva (a vice versa)“, zodpovedný riešiteľ prof. JUDr. Mgr. Andrea Oľšovská, PhD.

KLúčové slová: Pracovné právo; Zmluva o fungovaní Európskej únie; pracovník; voľný pohyb; Súdny dvor Európskej únie; Levin; Unger; Bosman; Lawrie-Blum; Haralambidis; Petersen; Saint Prix; Európska únia.

Úvod

Voľný pohyb pracovníkov je jednou zo štyroch slobôd občanov Európskej únie. Zahŕňa právo pracovníkov na pohyb a pobyt, právo rodinných príslušníkov na vstup a pobyt, právo pracovať v inom členskom štáte, ako aj právo na rovnaké zaobchádzanie ako so štátnymi príslušníkmi tohto členského štátu. Právny základ nachádzame v Zmluve o fungovaní Európskej únie.²

Pojem zamestnanec/pracovník sa v práve Európskej únie nepoužíva jednotne pre všetky právne inštitúty práva, ale líši sa podľa predpokladanej oblasti použitia. I keď absentuje pozitívnoprávne vymedzenie pojmu pracovník v Zmluvách, je zrejmé, že na účely voľného pohybu pracovníkov sa jeho obsah chápe podstatne širšie ako obsah pojmu zamestnanec v zmysle slovenskej právnej úpravy.³

Ako Súdny dvor Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“) uviedol v prípade *Martínez Sala/Freistaat Bayern*, pojem *pracovník* používaný v rámci článku 39 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) a Nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva⁴ (ďalej len „Nariadenie č. 1612/68“) sa nemusí nevyhnutne zhodovať s pojmom, ktorý prevláda v rámci článku 42 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) a Nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva (ďalej len „Nariadenie č. 1408/71“).⁵ Za *pracovníka* v zmysle článku 39 Zmluvy o založení Európskeho spoločen-

² Bližšie pozri *Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie*. Ú.v. EÚ C 326, 2012-10-26, s. 47-390.

³ Porovnaj KRÍŽAN, V. Pojem zamestnanec – pracovník v slovenskom a európskom pracovnom práve. In: *Súkromné a verejné právo súčasnosti* [CD-ROM]. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2006, s. 660-675. ISBN 80-8078-124-9.

⁴ Bližšie pozri *Nariadenie Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva*. Ú.v. ES L 257, 1968-10-19, s. 15-26.

⁵ Bližšie pozri *Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva*. Ú.v. ES L 149, 1971-07-05, s. 35-82.

stva (teraz článok 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) a Nariadenia č. 1612/68 sa považuje osoba, ktorá pre iného a pod jeho vedením po určitú dobu vykonáva činnosť, za ktorú dostáva odmenu. Naproti tomu postavenie *pracovníka* v zmysle Nariadenia č. 1408/71 sa priznáva každej osobe, ktorá je poistená, aj keď iba proti jednému riziku, ako povinné alebo voliteľné poistenie, v rámci všeobecného systému alebo poskytovateľa sociálneho zabezpečenia uvedeného v článku 1 písm. a) Nariadenia č. 1408/71, bez ohľadu na existenciu pracovnoprávneho vzťahu.⁶ Na tomto mieste však musíme uviesť, že obe nariadenia boli od prijatia predmetného rozhodnutia zrušené.

Nariadenie č. 1612/68 bolo nahradené Nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie,⁷ z ktorého popis statusu *zamestnanec* vyplýva nepriamo, a to tak, že ide o pracovné činnosti fyzických osôb uskutočňované za odmenu.⁸ Kým zrušené Nariadenie č. 1408/71 definovalo *pracovníka* ako osobu poistenú v rámci systému sociálneho zabezpečenia, nové Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia⁹ od tohto prístupu odstúpilo a zaviedlo pojem *cezhraničný pracovník*, za ktorého považuje každú osobu, ktorá vykonáva činnosť ako zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte a ktorá má bydlisko v inom členskom štáte, do ktorého sa vracia spravidla denne alebo aspoň raz za týždeň.¹⁰

Pokiaľ ide o samotný pojem *pracovník* na účely voľného pohybu zamestnancov, ako vyplýva z rozhodnutia vo veci *Unger/Bedrijfsvereniging*

⁶ Porovnaj *Case of María Martínez Sala v. Freistaat Bayern* [1998-05-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1998, C-85/96, body 31, 32 a 36.

⁷ Bližšie pozri *Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie*. Ú.v. EÚ L 141, 2011-05-27, s. 1-12.

⁸ Porovnaj BARANCOVÁ, H. *Teoretické a praktické súvislosti pracovného práva Európskej únie*. 1. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2019, s. 136. ISBN 978-80-89393-42-8.

⁹ Bližšie pozri *Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia*. Ú.v. EÚ L 166, 2004-04-30, s. 72-116.

¹⁰ Porovnaj článok 1 písm. f) *Nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia*. Ú.v. EÚ L 166, 2004-04-30, s. 72-116; a *Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS*. Ú.v. EÚ L 158, 2004-04-30, s. 46-61.

voor *Detailhandel en Ambachten*,¹¹ zakotvenie čo najúplnejšej slobody voľného pohybu zamestnancov vytvára súčasť základov Európskej únie (ďalej tiež „Únia“) a predstavuje hlavný cieľ pôvodného článku 51 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie), a tým podmieňuje výklad nariadení prijatých na implementáciu tohto článku. Pôvodné články 48 až 51 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz články 45 až 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) samým faktom zakotvenia slobody voľného pohybu pracovníkov dali tomuto pojmu rozsah pôsobnosti Únie. Ak by vymedzenie predmetného pojmu patrilo do právomoci vnútroštátneho práva, podľa Súdneho dvora by každý členský štát mohol zmeniť význam pojmu *migrujúci pracovník* a podľa potreby vylúčiť ochranu poskytovanú Zmluvou niektorým členským štátom určitým kategóriám osôb. Ako ďalej pokračuje Súdny dvor, nič v pôvodných článkoch 48 až 51 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz články 45 až 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) nenasvedčuje záveru, že uvedené ustanovenia ponechali definíciu pojmu *pracovník* na zákonodarstve členského štátu; práve naopak, skutočnosť, že pôvodný článok 48 ods. 2 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 45 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) spomína určité prvky pojmu *pracovník*, ako sú zamestnanie a odmena, ukazuje, že Zmluva o založení Európskeho spoločenstva prikladá tomuto pojmu zmysel Únie. Pôvodné články 48 až 51 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz články 45 až 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) by sa zbavili všetkého účinku a vyššie uvedené ciele Zmluvy by boli zmarené, ak by sa význam takého pojmu mohol jednostranne stanoviť a zmeniť vnútroštátnym právom. Preto sa pojem *pracovník* v uvedených článkoch netýka vnútroštátneho práva, ale práva Únie.¹²

Následkom zmieneného rozhodnutia je pri vymedzení pojmu *pracovník* vylúčená vnútroštátna úprava členských štátov Únie, pričom sa aplikuje pojem *pracovník* tak, ako ho vo svojej ustálenej judikatúre vymedzil Súdny dvor. Ustanovenia o slobode voľného pohybu pracovníkov, a najmä pojmy *pracovník* a *činnosť ako pracovník*, ktoré vymedzujú pô-

¹¹ Bližšie pozri *Case of Mrs M. K. H. Hoekstra (née Unger) v. Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses)* [1964-03-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1964, C-75/63.

¹² Porovnaj KACZOROWSKA, A. *European Union Law*. 2nd ed. London: Routledge, 2011. 977 s. ISBN 978-0-415-58253-7; a NIELSEN, R. *EU Labour Law*. 2nd ed. Copenhagen: DJØF Publishing, 2013. 553 s. ISBN 978-87-574-2566-6.

sobnosť predmetnej slobody, sa v tomto ohľade musia podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora vykladať extenzívne, zatiaľ čo výnimky zo zásady slobody pohybu pracovníkov sa musia vykladať reštriktívne.

Judikatúra Súdneho dvora definuje pojem *pracovník* na základe objektívnych kritérií, ktoré charakterizujú pracovný pomer so zreteľom na práva a povinnosti konkrétnej fyzickej osoby. V rozhodnutí *Lawrie-Blum/Land Baden-Württemberg*¹³ Súdny dvor deklaruje, že tento pojem charakterizuje hlavne indikátor organizačnej a osobnej závislosti osoby vykonávajúcej prácu. Charakteristickou črtou pracovného vzťahu je okolnosť, že osoba vykonáva plnenia počas určitého času v prospech inej osoby a pod jej vedením, za čo dostáva odmenu.¹⁴ *Pracovník* je teda osoba, ktorá sa necháva zamestnávať iným subjektom, pričom ide o príslušníka niektorého z členských štátov Únie, a zároveň základným pojmom daného vzťahu je závislá činnosť za odmenu.

Za *pracovníka* sa považuje osoba, ktorá vykonáva skutočné a efektívne činnosti, s výnimkou činností tak malých, že sú čisto okrajové a vedľajšie. Osoba musí vykonávať činnosť, ktorá má hospodársku povahu a prináša určitú hospodársku hodnotu zamestnávateľovi, musí konať podľa jeho pokynov a za protihodnotu, ktorou je mzda alebo plat. Tým sa odlišuje od samostatne zárobkovo činnnej osoby, ktorá vykonáva hospodársku činnosť vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku.¹⁵

V rozhodovacej činnosti Súdneho dvora tak možno identifikovať tri znaky, ktoré je potrebné zohľadniť pri posudzovaní, či osobe patrí status *pracovníka* na účely voľného pohybu pracovníkov; sú nimi: skutočná a efektívna činnosť, ekonomický charakter činnosti a podriadenosť.

Skutočná a efektívna činnosť

Za *pracovníka* je potrebné považovať každú osobu, ktorá vykonáva skutočné a účinné činnosti, s výnimkou takých činností, ktoré sú obmedzené tak, že sa javia ako čisto okrajové a vedľajšie. Pokiaľ ide o overenie, či je splnená podmienka výkonu skutočnej a efektívnej činnosti za odmenu,

¹³ Bližšie pozri *Case of Deborah Lawrie-Blum v. Land Baden-Württemberg* [1986-07-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-66/85.

¹⁴ Bližšie pozri *Case of Deborah Lawrie-Blum v. Land Baden-Württemberg* [1986-07-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-66/85, bod 17.

¹⁵ Bližšie pozri BARANCOVÁ, H., A. OLŠOVSKÁ, J. HAMULÁK a M. DOLOBÁČ. *Slovenské pracovné právo*. 1. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2019, s. 228. ISBN 978-80-89710-48-5.

musí vnútroštátny súd vychádzať z objektívnych kritérií a celkovo vyhodnotiť všetky okolnosti prípadu, ktoré sa týkajú tak povahy vykonávaných činností, ako aj povahy pracovnoprávneho vzťahu.¹⁶ Ak je práca osoby tak obmedzená, že je okrajová alebo pomocná, osoba sa za pracovníka nebude považovať.¹⁷ Preto aj skutočnosť, že štátny príslušník členského štátu pracoval dočasne dva a pol mesiaca na území iného členského štátu, ktorého nie je štátnym príslušníkom, mu môže priznať postavenie *pracovníka* za predpokladu, že činnosť vykonávaná ako zamestnanec nie je čisto okrajová a vedľajšia. Okolnosti predchádzajúce obdobiu zamestnania a po ňom, ako je napríklad skutočnosť, že dotknutá osoba nastúpila do zamestnania iba niekoľko rokov po jej vstupe do hostiteľského členského štátu, krátko po skončení svojho krátkodobého pracovného pomeru na dobu určitú sa stala oprávnenou na štúdium na univerzite v hostiteľskom členskom štáte na základe ukončenia štúdia v krajine pôvodu, alebo sa pokúsila nájsť si nové zamestnanie v období medzi skončením krátkodobého pracovného pomeru na dobu určitú a obdobím, keď začala študovať, nie sú v tejto súvislosti relevantné.¹⁸

Pri rozlišovaní medzi skutočným a efektívnym, a okrajovým alebo doplnkovým zamestnaním by mal vnútroštátny súd zohľadniť napríklad nezrovnalosť a obmedzené trvanie služieb skutočne poskytovaných na základe zmluvy o príležitostnom zamestnaní. Skutočnosť, že dotknutá osoba pracovala v pracovnom pomere iba veľmi obmedzený počet hodín, môže naznačovať, že vykonávané činnosti sú čisto okrajové a vedľajšie, čo vnútroštátny súd môže zohľadniť pri posudzovaní, či sú tieto činnosti účinné a skutočné, alebo či, naopak, sú v takom malom rozsahu, že sa považujú za čisto okrajové a vedľajšie.¹⁹ Nezávisle od obmedzenej výšky odmeny a krátkeho trvania profesionálnej činnosti ale nie je možné vylú-

¹⁶ Bližšie pozri *Case of Franca Ninni-Orasche v. Bundesminister für Wissenschaft, Verkehr und Kunst* [2003-11-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2003, C-413/01, bod 27.

¹⁷ Bližšie pozri *Case of Steven Malcolm Brown v. the Secretary of State for Scotland* [1988-06-21]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1988, C-197/86, bod 21.

¹⁸ Porovnaj *Case of Franca Ninni-Orasche v. Bundesminister für Wissenschaft, Verkehr und Kunst* [2003-11-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2003, C-413/01, bod 32 a výrok; a *Case of Stephan Max Wirth v. Landeshauptstadt Hannover* [1993-12-07]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1993, C-109/92.

¹⁹ Bližšie pozri *Case of V. J. M. Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-357/89, body 14 a 15.

čit, že odbornú činnosť môžu vnútroštátne orgány po celkovom posúdení pracovnoprávneho vzťahu považovať za účinnú a skutočnú, na základe čoho bude osobe priznané postavenie *pracovníka*.²⁰

Aj keď práca na čiastočný úväzok nie je vylúčená z oblasti uplatňovania voľného pohybu pracovníkov, vnútroštátny súd je pri posudzovaní skutočnej a efektívnej povahy činnosti vykonávanej pracovníkom oprávnený zohľadniť nepravidelnosť a obmedzené trvanie služieb skutočne poskytnutých na základe pracovnej zmluvy. Podmienky zamestnávania pracovníka viazaného pracovnou zmluvou, ktorá nezaručuje počet hodín, ktoré sa majú odpracovať, takže dotknutá osoba pracuje len počas veľmi obmedzeného počtu dní v týždni alebo hodín denne, čo zamestnávateľovi ukladá povinnosť platiť zamestnancovi odmenu a zabezpečiť poberanie okrajových dávok len za tú dobu, ktorú skutočne odpracoval, nezahŕňajúc povinnosť zamestnanca vyhovieť požiadavke zamestnávateľa, rovnako nevylučujú jeho postavenie ako pracovníka, za predpokladu, že ide o vykonávanie skutočných a účinných činností, s vylúčením činností tak obmedzených, že sa javia ako okrajové a doplnkové.²¹

Ak štátny príslušník niektorého členského štátu vykonáva na území iného členského štátu prácu, ktorú možno samu osebe považovať za skutočnú a efektívnu, podľa rozhodnutia Súdného dvora vo veci *Kempf/Staatssecretaris van Justitie* ani skutočnosť, že žiada o finančnú pomoc na doplnenie príjmu, ktorý z tejto práce poberá, ho nevylučuje z ustanovení práva Únie upravujúcich voľný pohyb pracovníkov.²² Je pritom irelevantné, či sa peniaze použité na doplnenie príjmu získavajú zo súkromných prostriedkov jednotlivca alebo z verejných prostriedkov.²³

Okruh zmluvných typov, na základe ktorých *pracovník* vykonáva prácu, nie je uzavretý a za *pracovníka* na účely článku 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie možno považovať aj osobu, ktorá pracuje príleži-

²⁰ Porovnaj *Case of Athanasios Vatsouras (C-22/08) and Josif Koupatantze (C-23/08) v. Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900* [2009-06-04]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2009, C-22/08 a C-23/08, bod 30.

²¹ Porovnaj *Case of V. J. M. Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-357/89, body 9 až 11.

²² Porovnaj *Case of R. H. Kempf v. Staatssecretaris van Justitie* [1986-06-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-139/85.

²³ Bližšie pozri *Case of Bülent Kurz, né Yüce v. Land Baden-Württemberg* [2002-11-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2002, C-188/00, bod 32.

tostne podľa potrieb zamestnávateľa,²⁴ v rámci učňovskej zmluvy²⁵ alebo zmluvy o odbornej príprave.²⁶ Skutočnosť, že produktivita praktikanta je nízka, že praktikant pracuje iba obmedzený počet pracovných hodín týždenne, a preto dostáva iba obmedzenú odmenu, nevylučuje, aby mu bolo priznané postavenie *pracovníka*, ak sa sťaž uskutoční za podmienok skutočnej a efektívnej činnosti.²⁷ Naopak, výskumný pracovník, ktorý pripravuje dizertačnú prácu na základe zmluvy o grante uzavretej s verejnoprospešným združením spravujúcim vedecké výskumné ústavy, založeným podľa súkromného práva členského štátu, musí byť považovaný za *pracovníka*, iba ak svoju činnosť vykonáva po určitý čas pod vedením inštitútu, ktorý je súčasťou tohto združenia, a ak za túto činnosť dostáva odmenu.²⁸

Kritériá, ktoré možno pri posudzovaní statusu *pracovníka* považovať za irelevantné, označil Súdny dvor v prípade *Kurz*, keď uviedol, že „*sui generis* povaha zamestnaneckého vzťahu podľa vnútroštátneho práva, úroveň produktivity dotknutej osoby, pôvod zdrojov, z ktorých je vyplácaná odmena, a ani obmedzená výška odmeny nemôžu mať vplyv na to, či sa osoba považuje za pracovníka na účely práva Únie.“²⁹

Povaha činnosti – ekonomický charakter činnosti

Druhé kritérium posúdenia, či osobu možno na účely voľného pohybu pracovníkov považovať za *pracovníka*, sa týka požiadavky, podľa ktorej štátny príslušník členského štátu musí vykonávať činnosť hospodárskej

²⁴ Bližšie pozri *Case of V. J. M. Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-357/89.

²⁵ Bližšie pozri *Case of Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de la Savoie (URSSAF) v. Hostellerie Le Manoir SARL* [1991-11-21]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-27/91, bod 8.

²⁶ Porovnaj *Case of Deborah Lawrie-Blum v. Land Baden-Württemberg* [1986-07-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-66/85, bod 19; *Case of Karl Robert Kranemann v. Land Nordrhein-Westfalen* [2005-03-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2005, C-109/04, bod 18; a *Case of Cynthia Mattern and Hajrudin Cikotic v. Ministre du Travail et de l'Emploi* [2006-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2006, C-10/05, bod 21.

²⁷ Porovnaj *Case of M. J. E. Bernini v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-3/90, body 14 až 17 a výrok.

²⁸ Porovnaj *Case of Andrea Raccanelli v. Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften e.V.* [2008-07-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2008, C-94/07, body 33 až 35, 37 a výrok.

²⁹ Bližšie pozri *Case of Bülent Kurz, né Yüce v. Land Baden-Württemberg* [2002-11-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2002, C-188/00, bod 32.

povahy. Z judikatúry Súdneho dvora totiž vyplýva, že základnou charakteristikou pracovnoprávneho vzťahu je skutočnosť, že osoba po určitú dobu poskytuje služby inej osobe a pod jej vedením, za ktoré dostáva odmenu.³⁰ Odmena je podstatnou náležitosťou pracovnoprávneho vzťahu, a preto možno považovať za sporné postavenie osôb, ktoré nepoberajú odmenu, ako sú napríklad dobrovoľníci.

Odmena za vykonané plnenie je základnou charakteristickou črtou pracovnoprávneho vzťahu, no „jedným dychom“ musíme dodať, že na postavenie *pracovníka* nemôže mať vplyv ani obmedzená výška odmeny, ani pôvod zdrojov, z ktorých je vyplácaná.³¹ Na uplatňovanie pôvodného článku 48 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (teraz článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie) sa vyžaduje iba skutočnosť, aby činnosť mala charakter práce vykonávanej za odplatu, bez ohľadu na oblasť, v ktorej sa vykonáva.³² Vplyv nemôže mať ani úroveň produktivity, ani pôvod prostriedkov, z ktorých sa vypláca odmena.³³ Osoba nemôže prísť o status pracovníka iba na základe skutočnosti, že pracovnoprávny vzťah je podľa Zákona o sociálnom zamestnaní vo vnútroštátnom práve vzťahom *sui generis*. Povaha právneho vzťahu medzi zamestnancom a zamestnávateľom, či už ide o verejnoprávne postavenie alebo o zmluvu podľa súkromného práva, je tak nepodstatná.³⁴ Za *pracovníkov* možno za predpokladu vykonávania skutočných a účinných činností považovať i rybárov, ktorí sú odmeňovaní v podobe „podielu“ a ktorých odmena môže byť vypočítaná na kolektívnom základe až po tom, ako boli ryby predané.³⁵

³⁰ Bližšie pozri *Case of Steven Malcolm Brown v. the Secretary of State for Scotland* [1988-06-21]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1988, C-197/86, bod 21.

³¹ Porovnaj *Case of D. M. Levin v. Staatssecretaris van Justitie* [1982-03-23]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1982, C-53/81, bod 16.

³² Bližšie pozri *Case of B. N. O. Walrave and L. J. N. Koch v. Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo* [1974-12-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-36/74, body 4 a 5.

³³ Bližšie pozri *Case of I. Bettray v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-05-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-344/87, bod 15.

³⁴ Bližšie pozri *Case of Giovanni Maria Sotgiu v. Deutsche Bundespost* [1974-02-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-152/73, výrok; a *Case of I. Bettray v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-05-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-344/87, bod 16.

³⁵ Bližšie pozri *Case of The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate Ltd.* [1989-12-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-3/87, body 36 a 37.

I keď, ako sme už uviedli, práca na kratší pracovný čas nie je vylúčená z uplatňovania pravidiel voľného pohybu pracovníkov, z vyjadrenia zásady voľného pohybu pracovníkov, ako aj z miesta, na ktoré sa vzťahujú pravidlá týkajúce sa uvedenej zásady, vyplýva, že tieto pravidlá zaručujú voľný pohyb iba takých osôb, ktoré vykonávajú alebo si želajú vykonávať hospodársku činnosť.³⁶

Na druhej strane, činnosti, ktorých cieľom je zabezpečiť prácu zameranú na udržanie, obnovenie alebo podporu zamestnateľnosti osôb, ktoré nie sú na dobu neurčitú práceneschopné z dôvodu okolností, ktoré závisia od ich stavu, nemožno považovať za skutočné a efektívne hospodárske činnosti, pretože predstavujú iba prostriedok na preškolenie alebo reintegráciu ľudí, ktorí ich vykonávajú. V dôsledku uvedeného, štátneho príslušníka členského štátu zamestnaného v inom členskom štáte v takomto režime nemožno z tohto jediného dôvodu uznať za *pracovníka*.³⁷ V prípade *Trojani* Súdny dvor nadväzne identifikoval niekoľko faktorov, ktoré by mal vnútroštátny súd zohľadniť pri zisťovaní, či skutočne poskytované služby možno považovať za súčasť normálneho trhu práce – na tieto účely je možné vziať do úvahy postavenie a bežné postupy ubytovne, obsah programu spoločenského znovuzачlenenia, ako aj charakter a podrobnosti výkonu činnosti.³⁸

Požiadavka na ekonomický charakter činnosti sa osobitne prejavuje v oblasti športu. Článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa aplikuje iba v prípade výkonu športu, ktorý má ekonomický charakter, teda ak predstavuje hospodársku činnosť. Profesionálny futbalista,³⁹ profesionálny basketbalista⁴⁰ alebo cyklista a jeho „vodič“ v tzv. tandeme v drá-

³⁶ Bližšie pozri *Case of D. M. Levin v. Staatssecretaris van Justitie* [1982-03-23]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1982, C-53/81, bod 17.

³⁷ Bližšie pozri *Case of I. Betray v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-05-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-344/87, body 17 až 20.

³⁸ Bližšie pozri *Case of Michel Trojani v. Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS)* [2004-09-07]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2004, C-456/02, bod 24.

³⁹ Bližšie pozri *Case of Union royale belge des sociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and Others and Union des associations européennes de football (UEFA) v. Jean-Marc Bosman* [1995-12-15]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1995, C-415/93, bod 87.

⁴⁰ Bližšie pozri *Case of Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v. Fédération royale belge des sociétés de basket-ball ASBL (FRBSB)* [2000-04-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2000, C-176/96, bod 46.

hovej cyklistike,⁴¹ ktorí vykonávajú svoju športovú činnosť za odmenu, sa považujú za *pracovníkov*, čo ale neplatí pre národné reprezentácie, keďže tie hospodárske činnosti nezahŕňajú.⁴²

Závislosť

Nakoniec, pri posudzovaní činnosti je žiaduce posúdiť aj povahu vzťahu medzi pracovníkom a subjektom, v prospech ktorého sa práca vykonáva. Na otázku, či daný vzťah je, alebo nie je pracovnoprávnym vzťahom, je potrebné odpovedať na základe všetkých faktorov a okolností charakterizujúcich dohody medzi stranami, ako sú napríklad rozdelenie obchodného rizika podnikania, sloboda osoby zvoliť si vlastný pracovný čas alebo zamestnávať vlastných asistentov.⁴³ Na účely uplatňovania ustanovení o voľnom pohybe pracovníkov však nie je potrebné, aby zamestnávateľ nadobudol štatút podniku; jediným nevyhnutným prvkom je existencia zamestnaneckého vzťahu alebo ochota nadviazať takýto vzťah.⁴⁴

Pojem *pracovník* predpokladá, že osoba vykonáva po určitý čas v prospech inej osoby a pod jej dohľadom služby, za ktoré dostáva odmenu, a preto táto kvalifikácia nie je ovplyvnená skutočnosťou, keď pracovník, ktorý je vo vzťahu k spoločnosti vo vzťahu podriadenosti, je s ostatnými zamestnancami prepojený prostredníctvom združenia.⁴⁵

Riaditeľ spoločnosti, ktorej je jediným akcionárom, nevykonáva svoju činnosť v súvislosti so vzťahom podriadenosti, a preto sa za *pracovní-*

⁴¹ Bližšie pozri *Case of B. N. O. Walrave and L. J. N. Koch v. Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo* [1974-12-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-36/74.

⁴² Porovnaj *Case of Gaetano Donà v. Mario Mantero* [1976-07-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1976, C-13/76, bod 14; a *Case of B. N. O. Walrave and L. J. N. Koch v. Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo* [1974-12-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-36/74, bod 8 a výrok.

⁴³ Bližšie pozri *Case of The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate Ltd.* [1989-12-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-3/87, bod 36.

⁴⁴ Bližšie pozri *Case of Union royale belge des sociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and Others and Union des associations européennes de football (UEFA) v. Jean-Marc Bosman* [1995-12-15]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1995, C-415/93, bod 74.

⁴⁵ Bližšie pozri *Case of Mercì convenzionali porto di Genova SpA v. Siderurgica Gabrielli SpA* [1991-12-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-179/90, bod 13.

ka nepovažuje.⁴⁶ Naproti tomu skutočnosť, že osoba je viazaná sobášom s riaditeľom a jediným vlastníkom akcií spoločnosti, už nebráni tomu, aby bola takáto osoba kvalifikovaná ako *pracovník*, za predpokladu, že svoju činnosť vykonáva vo vzťahu podriadenosti. Osobné a majetkové vzťahy medzi manželmi vyplývajúce z manželstva totiž nevyučujú existenciu vzťahu podriadenosti, ktorý je charakteristický pre pracovnoprávny vzťah.⁴⁷

Pri výklade pojmu závislosť stojí za povšimnutie rozhodnutie vo veci *Jany a i.*,⁴⁸ na ktorom možno ukázať príklad rozlišovania závislej činnosti a samostatnej zárobkovej činnosti. Súdny dvor sa v uvedenom prípade zaoberal výkonom prostitúcie v Holandsku ako hospodárskou činnosťou a dospel k záveru, že prostitúcia je samostatnou zárobkovou činnosťou, s podmienkou, že takúto službu poskytuje osoba, ktorá tak koná mimo akéhokoľvek vzťahu podriadenosti na svoju vlastnú zodpovednosť, a táto osoba priamo dostáva peňažnú odmenu v plnej výške. V takomto prípade je potrebné aplikovať ustanovenia zaoberajúce sa slobodou poskytovania služieb, a nie ustanovenia o voľnom pohybe pracovníkov.

Existencia pracovnoprávneho vzťahu však nemusí byť sama osebe podmienkou na priznanie statusu *pracovníka*. V prípade *Unger/Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten*⁴⁹ Súdny dvor skonštatoval, že *pracovníkom* je tiež osoba, ktorá prácu stratila, ale napriek tomu je schopná prijať inú prácu. Faktory týkajúce sa správania dotknutej osoby pred a po skončení zamestnania nie sú relevantné pre preukázanie postavenia pracovníka, pretože s vyžadovanými objektívnymi kritériami posúdenia, či ide o pracovníka, nesúvisia.⁵⁰ Takisto, článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa má vykladať v tom zmysle, že žena, ktorá

⁴⁶ Bližšie pozri *Case of P. H. Asscher v. Staatssecretaris van Financiën* [1996-06-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1996, C-107/94, bod 26.

⁴⁷ Porovnaj *Case of C. P. M. Meeusen v. Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep* [1999-06-08]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1999, C-337/97, body 13, 16 a výrok.

⁴⁸ Bližšie pozri *Case of Aldona Malgorzata Jany and Others v. Staatssecretaris van Justitie* [2001-11-20]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2001, C-268/99.

⁴⁹ Bližšie pozri *Case of Mrs M. K. H. Hoekstra (née Unger) v. Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses)* [1964-03-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1964, C-75/63.

⁵⁰ Bližšie pozri *Case of Franca Ninni-Orasche v. Bundesminister für Wissenschaft, Verkehr und Kunst* [2003-11-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2003, C-413/01, bod 28.

prestala pracovať alebo uchádzať sa o zamestnanie z dôvodu telesných obmedzení v pokročilom štádiu tehotenstva a po pôrode, si zachováva postavenie *pracovníka*, pokiaľ začne opäť pracovať alebo si nájde iné zamestnanie v primeranom časovom období po narodení svojho dieťaťa.⁵¹ Za *pracovníka* môžeme považovať aj osobu, ktorá si hľadá zamestnanie, rovnako ako i dočasne nezamestnaného po dobu šiestich mesiacov.⁵²

Záver

Súdny dvor vo svojej judikatúre opakovane pripomína, že pojem *pracovník* má autonómny význam vlastný právu Únie a nesmie sa vykladať restriktívne. Za *pracovníka* v zmysle článku 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie sa má považovať každý, kto vykonáva skutočnú a konkrétne činnosť, s výnimkou činností, ktoré sú tak obmedzené, že sa javia ako čisto okrajové a vedľajšie. Charakteristickou črtou pracovnoprávneho vzťahu podľa judikatúry Súdneho dvora je tiež skutočnosť, že osoba vykonáva plnenia počas určitého času v prospech inej osoby a podľa jej pokynov, za čo dostáva odmenu. Z uvedeného vyplýva, že pokiaľ má predmetná činnosť skutočnú a konkrétnu povahu, vzťah podriadenosti a vyplácania odmeny predstavuje základný prvok akéhokoľvek pracovného vzťahu.⁵³

Jednotlivými znakmi osobnej pôsobnosti voľného pohybu zamestnancov v zmysle judikatúry Súdneho dvora sú:

- a) skutočná a efektívna činnosť – za *pracovníka* je považovaný každý, kto vykonáva skutočnú činnosť, pričom za takú nemožno považovať činnosť vykonávanú v natoľko malom rozsahu, že je úplne nepodstatná;
- b) podstata činnosti pracovníka – charakteristickým pre výkon práce je vykazovanie hospodárskej činnosti pre zamestnávateľa, pričom produktivita práce nemá žiadny vplyv;⁵⁴ popritom povaha pracovnoprávneho vzťahu, ako i druh pracovnej činnosti nie sú rozhodujúce;

⁵¹ Bližšie pozri *Case of Jessy Saint Prix v. Secretary of State for Work and Pensions* [2014-06-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-507/12, výrok.

⁵² Bližšie pozri *Case of The Queen v. Immigration Appeal Tribunal, ex parte Gustaff Desiderius Antonissen* [1991-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-292/89.

⁵³ Porovnaj *Case of Iraklis Haralambidis v. Calogero Casilli* [2014-09-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-270/13, bod 29.

⁵⁴ Bližšie pozri *Case of I. Bettray v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-05-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-344/87; a *Case of M. J. E. Ber-*

- c) závislosť – *pracovník* počas určitej doby vykonáva podľa pokynov (viazanosť pokynmi je podstatným znakom závislej činnosti) tretej osoby a v jej prospech prácu, za ktorú dostáva ako protiplnenie odmenu.⁵⁵

Okrem uvedených znakov je na účely voľného pohybu pracovníkov, samozrejme, potrebné, aby výkon práce mal aj cezhraničný charakter. Aplikácie pravidiel Únie sa možno dovolávať iba vtedy, ak sa daný prípad týka oblasti, na ktorú sa vzťahuje právo Únie, čo je v našom prípade voľný pohyb pracovníkov.⁵⁶ Pravidlá Únie prijaté na výkon slobody voľného pohybu pracovníkov nie je možné uplatniť na prípady, ktoré nijako nesúvisia so situáciou upravenou právom Únie a ktorých všetky prvky sú výlučne interné v jednom jej členskom štáte.⁵⁷ Z uvedeného vyplýva, že právna úprava Únie týkajúca sa voľného pohybu pracovníkov sa nemôže uplatniť na situáciu pracovníkov, ktorí nikdy nevykonali právo na voľný pohyb v rámci Únie.⁵⁸ Ak v hostiteľskom štáte neexistuje dostatočne úzka väzba na trh práce, situácia takejto osoby sa musí porovnať so situáciou akéhokoľvek štátneho príslušníka členského štátu, ktorý sa uchádza o prvé zamestnanie v inom členskom štáte bez toho, aby sa tam už vytvo-

nini v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-3/90.

⁵⁵ Porovnaj TICHÝ, L., R. ARNOLD, P. SVOBODA, J. ZEMÁNEK a R. KRÁL. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 481-483. ISBN 80-7179-430-9.

⁵⁶ Bližšie pozri *Case of Elestina Esselina Christina Morson v. State of the Netherlands and Head of the Plaatselijke Politie within the Meaning of the Vreemdelingenwet; Sweradjie Jhanjan v. State of the Netherlands* [1982-10-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1982, C-35 a C-36/82, body 15 a 16; a *Case of European Commission v. Kingdom of the Netherlands* [2012-06-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-542/09.

⁵⁷ Bližšie pozri *Case of Saada Zaoui v. Caisse régionale d'assurance maladie de l'Île-de-France (CRAMIF)* [1987-12-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1987, C-147/87, bod 15; a *Case of Camille Petit v. Office national des pensions* [1992-09-22]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-153/91, bod 8.

⁵⁸ Bližšie pozri *Case of Saada Zaoui v. Caisse régionale d'assurance maladie de l'Île-de-France (CRAMIF)* [1987-12-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1987, C-147/87, bod 16; a *Case of Ettien Koua Poirrez v. Caisse d'allocations familiales de la région parisienne, substituée par la Caisse d'allocations familiales de la Seine-Saint-Denis* [1992-12-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-206/91, bod 12.

ril pracovný vzťah, a na ktorého sa vzťahuje zásada rovnakého zaobchádzania iba v súvislosti s prístupom k zamestnaniu.⁵⁹

Ustanovenia práva Únie sa môžu aplikovať na pracovné činnosti vykonávané mimo územia Únie, ak si pracovný pomer s týmto územím zachová dostatočne úzku väzbu.⁶⁰ Uvedenú zásadu je potrebné chápať tak, že sa vzťahuje aj na prípad, v ktorom má pracovný pomer dostatočne úzku väzbu s právom členského štátu, a teda i s príslušnými pravidlami práva Únie.⁶¹ Takáto väzba môže vyplývať zo skutočnosti, že občana Únie, rezidenta v členskom štáte, zamestnáva podnik usadený v inom členskom štáte, pre ktorý vykonáva svoje pracovné činnosti. Skutočnosť, že vykonáva svoju činnosť v rámci rozvojovej pomoci cieľným spôsobom výlučne v treťom štáte, nemôže spochybniť prvky väzby na právo Únie.⁶²

Zoznam bibliografických odkazov

BARANCOVÁ, H. *Teoretické a praktické súvislosti pracovného práva Európskej únie*. 1. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2019. 668 s. ISBN 978-80-89393-42-8.

BARANCOVÁ, H., A. OLŠOVSKÁ, J. HAMULÁK a M. DOLOBÁČ. *Slovenské pracovné právo*. 1. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2019. 663 s. ISBN 978-80-89710-48-5.

Case of Aldona Malgorzata Jany and Others v. Staatssecretaris van Justitie [2001-11-20]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2001, C-268/99.

⁵⁹ Porovnaj *Case of Brian Francis Collins v. Secretary of State for Work and Pensions* [2004-03-23]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2004, C-138/02, body 29 až 33 a výrok.

⁶⁰ Porovnaj napríklad *Case of SARL Prodest v. Caisse primaire d'assurance maladie de Paris* [1984-07-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1984, C-237/83, bod 6; *Case of Mário Lopes da Veiga v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-09-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-9/88, bod 15; a *Case of R. L. Aldewereld v. Staatssecretaris van Financiën* [1994-06-29]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1994, C-60/93, bod 14.

⁶¹ Bližšie pozri *Case of Ingrid Boukhalfa v. Bundesrepublik Deutschland* [1996-04-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1996, C-214/94, bod 15.

⁶² Bližšie pozri *Case of Helga Petersen and Peter Petersen v. Finanzamt Ludwigshafen* [2013-02-28]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2013, C-544/11, bod 43.

Case of Andrea Raccanelli v. Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften e.V. [2008-07-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2008, C-94/07.

Case of Athanasios Vatsouras (C-22/08) and Josif Koupatantze (C-23/08) v. Arbeitsgemeinschaft (ARGE) Nürnberg 900 [2009-06-04]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2009, C-22/08 a C-23/08.

Case of B. N. O. Walrave and L. J. N. Koch v. Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie and Federación Española Ciclismo [1974-12-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-36/74.

Case of Brian Francis Collins v. Secretary of State for Work and Pensions [2004-03-23]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2004, C-138/02.

Case of Bülent Kurz, né Yüce v. Land Baden-Württemberg [2002-11-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2002, C-188/00.

Case of C. P. M. Meeusen v. Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep [1999-06-08]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1999, C-337/97.

Case of Camille Petit v. Office national des pensions [1992-09-22]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-153/91.

Case of Cynthia Mattern and Hajrudin Cikotic v. Ministre du Travail et de l'Emploi [2006-03-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2006, C-10/05.

Case of D. M. Levin v. Staatssecretaris van Justitie [1982-03-23]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1982, C-53/81.

Case of Deborah Lawrie-Blum v. Land Baden-Württemberg [1986-07-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-66/85.

Case of Elestina Esselina Christina Morson v. State of the Netherlands and Head of the Plaatselijke Politie within the Meaning of the Vreemdelingenwet; Sweradje Jhanjan v. State of the Netherlands [1982-10-

27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1982, C-35 a C-36/82.

Case of Ettien Koua Poirrez v. Caisse d'allocations familiales de la région parisienne, substituée par la Caisse d'allocations familiales de la Seine-Saint-Denis [1992-12-16]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-206/91.

Case of European Commission v. Kingdom of the Netherlands [2012-06-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-542/09.

Case of Franca Ninni-Orasche v. Bundesminister für Wissenschaft, Verkehr und Kunst [2003-11-06]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2003, C-413/01.

Case of Gaetano Donà v. Mario Mantero [1976-07-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1976, C-13/76.

Case of Giovanni Maria Sotgiu v. Deutsche Bundespost [1974-02-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1974, C-152/73.

Case of Helga Petersen and Peter Petersen v. Finanzamt Ludwigshafen [2013-02-28]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2013, C-544/11.

Case of I. Bettray v. Staatssecretaris van Justitie [1989-05-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-344/87.

Case of Ingrid Boukhalfa v. Bundesrepublik Deutschland [1996-04-30]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1996, C-214/94.

Case of Iraklis Haralambidis v. Calogero Casilli [2014-09-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-270/13.

Case of Jessy Saint Prix v. Secretary of State for Work and Pensions [2014-06-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2014, C-507/12.

Case of Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v. Fédération royale belge des sociétés de basket-ball ASBL (FRBSB) [2000-04-13]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2000, C-176/96.

- Case of Karl Robert Kranemann v. Land Nordrhein-Westfalen* [2005-03-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2005, C-109/04.
- Case of M. J. E. Bernini v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-3/90.
- Case of María Martínez Sala v. Freistaat Bayern* [1998-05-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1998, C-85/96.
- Case of Mário Lopes da Veiga v. Staatssecretaris van Justitie* [1989-09-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-9/88.
- Case of Mercì convenzionali porto di Genova SpA v. Siderurgica Gabrielli SpA* [1991-12-10]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-179/90.
- Case of Michel Trojani v. Centre public d'aide sociale de Bruxelles (CPAS)* [2004-09-07]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 2004, C-456/02.
- Case of Mrs M. K. H. Hoekstra (née Unger) v. Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten (Administration of the Industrial Board for Retail Trades and Businesses)* [1964-03-19]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1964, C-75/63.
- Case of P. H. Asscher v. Staatssecretaris van Financiën* [1996-06-27]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1996, C-107/94.
- Case of R. H. Kempf v. Staatssecretaris van Justitie* [1986-06-03]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1986, C-139/85.
- Case of R. L. Aldewereld v. Staatssecretaris van Financiën* [1994-06-29]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1994, C-60/93.
- Case of Saada Zaoui v. Caisse régionale d'assurance maladie de l'Île-de-France (CRAMIF)* [1987-12-17]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1987, C-147/87.

- Case of SARL Prodest v. Caisse primaire d'assurance maladie de Paris* [1984-07-12]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1984, C-237/83.
- Case of Stephan Max Wirth v. Landeshauptstadt Hannover* [1993-12-07]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1993, C-109/92.
- Case of Steven Malcolm Brown v. the Secretary of State for Scotland* [1988-06-21]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1988, C-197/86.
- Case of The Queen v. Immigration Appeal Tribunal, ex parte Gustaff Desiderius Antonissen* [1991-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-292/89.
- Case of The Queen v. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate Ltd.* [1989-12-14]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1989, C-3/87.
- Case of Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales de la Savoie (URSSAF) v. Hostellerie Le Manoir SARL* [1991-11-21]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1991, C-27/91.
- Case of Union royale belge des sociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and Others and Union des associations européennes de football (UEFA) v. Jean-Marc Bosman* [1995-12-15]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1995, C-415/93.
- Case of V. J. M. Raulin v. Minister van Onderwijs en Wetenschappen* [1992-02-26]. Judgement of the Court of Justice of the European Communities, 1992, C-357/89.
- KACZOROWSKA, A. *European Union Law*. 2nd ed. London: Routledge, 2011. 977 s. ISBN 978-0-415-58253-7.
- Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie*. Ú.v. EÚ C 326, 2012-10-26, s. 47-390.
- KRIŽAN, V. Pojem zamestnanec – pracovník v slovenskom a európskom pracovnom práve. In: *Súkromné a verejné právo súčasnosti* [CD-ROM]. 1. vyd. Bratislava: Iura Edition, 2006, s. 660-675. ISBN 80-8078-124-9.

Nariadenie (ES) Európskeho parlamentu a Rady 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia. Ú.v. EÚ L 166, 2004-04-30, s. 72-116.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 492/2011 z 5. apríla 2011 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Únie. Ú.v. EÚ L 141, 2011-05-27, s. 1-12.

Nariadenie Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva. Ú.v. ES L 149, 1971-07-05, s. 35-82.

Nariadenie Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci Spoločenstva. Ú.v. ES L 257, 1968-10-19, s. 15-26.

NIELSEN, R. *EU Labour Law*. 2nd ed. Copenhagen: DJØF Publishing, 2013. 553 s. ISBN 978-87-574-2566-6.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS. Ú.v. EÚ L 158, 2004-04-30, s. 46-61.

TICHÝ, L., R. ARNOLD, P. SVOBODA, J. ZEMÁNEK a R. KRÁL. *Evropské právo*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006. 879 s. ISBN 80-7179-430-9.

Doc. JUDr. Viktor Križan, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
viktor.krizan@truni.sk